

FUNDACJA
BATOREGO

IM. STEFANA

ul. Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. 22 536 02 00
fax 22 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Warszawa, 19 maja 2017 r.

**STANOWISKO ZESPOŁU EKSPERTÓW PRAWNYCH
PRZY FUNDACJI IM. STEFANA BATOREGO
W SPRAWIE BEZPODSTAWNEGO ZAWIESZENIA PRAW I OBOWIĄZKÓW
ORZECZNICZYCH SĘDZIÓW TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO**

Prokurator Generalny 11 stycznia 2017 r. skierował do Trybunału Konstytucyjnego wniosek o zbadanie zgodności z Konstytucją uchwały Sejmu z 26 listopada 2010 r. (M.P. Nr 93, poz. 1067), w którym zakwestionował wybór sędziów TK. Wniosek ten został w Trybunale oznaczony jako sprawa U 1/17. W ocenie Prokuratora Generalnego trzech urzędujących sędziowie TK zostali wybrani przez Sejm VI kadencji w sposób wadliwy, co znaczy, że są oni pozbawieni legitymacji do orzekania. W sprawie stanowiska zajęli już Sejm i Rzecznik Praw Obywatelskich, wnosząc o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność kontroli konstytucyjności aktów, które nie mają charakteru normatywnego. Warto także nadmienić, że zagadnienie podstaw wyboru sędziego TK nie jest precedensowe — Trybunał Konstytucyjny rozstrzygał tożsamy problem prawny w niedalekiej przeszłości (por. np. sprawę U 8/15 i cyt. tam wcześniejsze orzeczenia TK).

Zaskarżenie przez Prokuratora Generalnego sejmowych uchwał dotyczących wyboru trzech urzędujących sędziów TK stało się pretekstem do odsunięcia ich od udziału w innych toczących się w Trybunale postępowaniach, niezwiązanych z istotą wniosku w sprawie U 1/17. W postępowaniach wskazanych według trudnych do ustalenia kryteriów Prokurator Generalny składa wnioski o wyłączenie wspomnianych sędziów TK, zarzucając im brak bezstronności wobec swojego urzędu. Wyjaśnia, że skoro „zakwestionował legitymację (...) sędziów do orzekania, to może [to] wywołać wątpliwości co do obiektywizmu wymienionych sędziów w ocenie stanowisk prezentowanych przez Prokuratora Generalnego w poszczególnych sprawach rozpoznawanych przez Trybunał” (zob. wniosek Prokuratora Generalnego z 7 marca 2017 r. o wyłączenie ze składu orzekającego w sprawie Kp 1/17; identyczny wniosek został złożony przez Prokuratora Generalnego także w sprawie Kp 4/17, ale już w sprawie P 56/14 Prokurator Generalny nie dostrzegł podstaw do wyłączenia jednego z sędziów objętych postępowaniem U 1/17).

Wnioski te spotykają się z niezwłoczną aprobatą części sędziów TK, którzy przejmując bezkrytycznie argumentację Prokuratora Generalnego, wyłączają sędziów z udziału w postępowaniu w sprawach.

Na tym tle należy sformułować następujące uwagi.

Po pierwsze, w sprawie o fundamentalnym znaczeniu dla Trybunału Konstytucyjnego, a do takich należy niewątpliwie podważenie legalności wyboru urzędującego sędziego TK, orzeczenie Trybunału powinno zapaść niezwłocznie, z pominięciem kolejności wpływu innych spraw i niezależnie od stopnia ich proceduralnego zaawansowania. Rozstrzygnięcie wniosku Prokuratora Generalnego z 11 stycznia 2017 r. przesądzi, czy podstawy organizacji pracy sądu konstytucyjnego nie tworzą zagrożenia dla orzekania w innych, zawisłych przed nim sprawach. Dostrzegalna w tej sprawie zwłoka może sprawiać wrażenie, że Trybunał działa przeciwko własnej pozycji ustrojowej i legitymizacji swojego funkcjonowania.

Po drugie, akceptacja przez Trybunał Konstytucyjny zarzutów braku bezstronności stawianych sędziom TK przez Prokuratora Generalnego nie ma żadnego rzeczowego uzasadnienia. Warto przypomnieć, że instytucja wyłączenia sędziego zawsze ma ściśle indywidualny kontekst. Nie sposób kwestionować prawa sędziego do orzekania na podstawie zarzutów *in abstracto* (generalny brak bezstronności), oderwanych od realiów sprawy, w której rozstrzyganiu ma on uczestniczyć. Sędzia TK, który musiałby być wyłączany od orzekania w każdej sprawie niezależnie od okoliczności faktycznych danego postępowania, po prostu nie spełniałby konstytucyjnych kryteriów sędziego. Dlatego można mieć obawy, że opisana praktyka służy przede wszystkim nieformalnemu „zawieszeniu” sędziego konstytucyjnego w pełnieniu urzędu. Zjawisko to trafnie odnotowują niektórzy sędziowie TK w swoich zdaniach odrębnych (por. np. zdanie odrębne STK Sławomiry Wronkowskiej-Jaśkiewicz do wyroku w sprawie Kp 1/17).

Konkludując, przedłużająca się w Trybunale procedura oceny zgodności z Konstytucją uchwał sejmowych z 26 listopada 2010 r. w sprawie wyboru sędziów TK oraz kształtująca się z inicjatywy Prokuratora Generalnego praktyka „zawieszenia” funkcji orzeczniczych tych sędziów, których wspomniane uchwały dotyczą, budzą poważne zaniepokojenie. Skutkiem tej praktyki jest pozbawianie sędziów TK możliwości wypełniania ich konstytucyjnych kompetencji, tj. rozstrzygania sporów o konstytucyjność prawa. Godzi to nie tylko w gwarancje ustrojowe sędziego konstytucyjnego, ale tworzy także szkodliwy mechanizm prawny, który — zachowując jedynie pozory legalności — może zostać w przyszłości użyty wobec innych sędziów TK oraz np. Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, którego podstawa prawna powołania na stanowisko również jest przedmiotem — wciąż niezakończoną — kontroli przed Trybunałem (sprawa z wniosku Prokuratora Generalnego o sygn. K 3/17).

W tym stanie rzeczy należy zaapelować o jak najszybsze rozstrzygnięcie przez Trybunał Konstytucyjny sprawy dotyczącej procedury wyboru urzędujących sędziów TK, która została zainicjowana wnioskiem Prokuratora Generalnego z 11 stycznia 2017 r.

Zespół Ekspertów Prawnych przy Fundacji im. Stefana Batorego

Łukasz Bojarski — prezes zarządu i współzałożyciel Instytutu Prawa i Społeczeństwa INPRIS

Jacek Czaja — prezes zarządu Towarzystwa Prawniczego

dr Piotr Kłodoczny — docent na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Członek Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

dr hab. Marcin Matczak — profesor w Katedrze Filozofii Prawa i Nauki o Państwie Uniwersytetu Warszawskiego, partner w Kancelarii Domański Zakrzewski Palinka sp.k.

dr hab. Tomasz Pietrzykowski — profesor w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

dr hab. Piotr Radzewicz — adiunkt w Instytucie Nauk Prawnych PAN

dr Anna Śledzińska-Simon — Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, Katedra Prawa Konstytucyjnego, Uniwersytet Wrocławski

dr Tomasz Zalasinski — radca prawny, Kancelaria Domański, Zakrzewski, Palinka sp.k.

prof. zw. dr hab. Fryderyk Zoll — profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu w Osnabrück